

СТАТИСТИКА ПЕРЕКОНУЄ - ПОТРІБНА НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА

Минуло зовсім небагато часу і хвилі десятиріччя жадливої Чорнобильської трагедії вгамувались. Нові пристрасті хвилюють нині широкую громадськість. Але з пам'яті ще не встигли стертися виступи в засобах масової інформації державних та громадських діячів, промови вчених, лікарів, фахівців з ядерної та радіаційної безпеки на наукових конференціях, зборах, що проводилися з нагоди десятиріччя трагічних подій.

Багато чого ми знаємо про цю катастрофу та її наслідки. Знаємо, що на плечі України важким тягарем лягли породжені аварією проблеми, вирішити які не змогли б, напевно, навіть найбільш розвинуті країни світу. Витративши за останні десять років на ліквідацію наслідків аварії десятки мільярдів доларів США, Україна так і не змогла вирішити головного завдання - запобігти значному погіршенню стану здоров'я своїх громадян, які відчули на собі дію радіації. Статистичні дані, наведені в Національній доповіді України "Десять років після аварії на Чорнобильській АЕС", наочно свідчать про це. На жаль, незважаючи на величезну кількість наукових досліджень, проведених за роки, що минули після аварії, вченим та лікарям так і не вдалося з'ясувати: чи дійсно саме фактори, породжені Чорнобильською аварією (перш за все радіаційні), обумовлюють погіршення стану здоров'я населення?

Існують різні думки з цього приводу. Так, фахівці комітету з радіаційного захисту та охорони здоров'я Міжнародного агентства з ядерної енергетики вважають, що на računок Чорнобильської аварії можна віднести лише збільшення ракових захворювань щитовидної залози у дітей та в деяких випадках у дорослих, які проживають на забруднених територіях. Вони стверджують, що нема підстав відносити число збільшення випадків лейкемії, конгенітальних та родових аномалій, а також будь-яких інших захворювань серед усього населення, і навіть мешканців забруднених територій, на računок радіації. На нашу ж думку, слід глибше розглянути це питання, бо не можна ігнорувати статистичні дані, наведені в довіднику "Показники здоров'я потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС за 1987-1995 рр.". Ці дані свідчать про суттєві зміни стану здоров'я ліквідаторів, евакуйованих та переселенців, а також тих, хто проживає на забрудненій території і у дітей, які народились від потерпілих. Наведемо лише деякі приклади. Поширеність захворювань серед дорослих та підлітків на 10000 потерпілих зросла в 3 рази, серед дітей до 14 років - у 2 рази. Захворюваність серед дорослих та підлітків зросла відповідно в 3,7 рази, у дітей - на 100 відсотків. Найбільшими темпами зростає захворюваність крові та кровотворних органів (серед дорослих та підлітків у 3,9 рази, серед дітей до 14 років відповідно в 2,7 рази). Ще більше занепокоєння викликає зростання захворюваності на злоякісні новоутворення (у дорослих та підлітків у 2,2 рази, серед дітей в 3,6 рази). Первинна інвалідність серед ліквідаторів збільшилась за 10 років у 24,2 рази, серед евакуйованих та відселених в 4,6 рази, серед проживаючих на забруднених те-

риторіях у 1,7 рази. Смертність серед потерпілих також зросла (серед дорослих та підлітків у 2,3 рази, серед дітей - у 2,4 рази). Серед основних причин смертності у дітей переважають вроджені аномалії розвитку (21,0%) та злоякісні новоутворення (7,7%).

Аналізуючи наведені показники здоров'я населення, що потрапило під вплив радіації, не можна не помітити, що це погіршення відбувається на фоні подібних змін стану здоров'я всього населення України. Однак серед потерпілих воно має більш виразний характер. Вже значалося, що науково обґрунтованих пояснень цьому не існує. Дехто вважає, що

шанья. Експерти Європейського регіону ВООЗ пов'язують погіршення стану здоров'я згаданих країн з незадовільними умовами життя, станом навколишнього середовища, проблемами з водопостачанням, неякісними продуктами харчування та іншим. Ми підтримуємо цю думку, а також вважаємо, що до всього цього Чорнобильська катастрофа додала руйнівну силу радіаційного та психологічного факторів, що підсилили загальний ризик втрати здоров'я населенням. Таким чином, дуже ймовірно те, що ми маємо справу з комплексною дією негативних факторів навколишнього середовища та умов життя населення і, певно, не вдається вста-

певна частина населення, яке підпало під вплив радіації, бажаючи скористатись пільгами та компенсаціями, передбаченими чорнобильським законодавством, вдається до тиску на лікарів з метою встановлення їм відповідного діагнозу. Але, на наш погляд, якщо це й трапляється де-не-де, то не може вплинути на загальні показники стану здоров'я всього потерпілого населення.

Вивчаючи показники стану здоров'я населення України, зовнішні фактори, що його обумовлюють, ми дійшли висновку: є всі підстави вва-

жити прямої залежності стану здоров'я потерпілих українців з дією виключно радіаційного фактору. У зв'язку з цим дуже сумнівними стають наукові програми, спрямовані на пошук засобів захисту населення України від радіаційного забруднення, обумовленого аварією на ЧАЕС. Вважаємо, що проект національної програми "Мінімізація наслідків Чорнобильської катастрофи на 1996-2000 роки", який зараз знаходиться на затвердженні в Кабінеті Міністрів, потрібні переглянути і доопрацювати.

Свої міркування з цих питань ми вже висловили в пар-

тичного, медико-біологічного та радіаційного захисту населення України.

Цією програмою повинен бути передбачений пошук засобів захисту здоров'я населення від дії всього комплексу шкідливих факторів, у тому числі й радіаційного обумовленого Чорнобильською катастрофою. Інакше витрати з Чорнобильського фонду можуть стати марними. Потрібно нарешті зрозуміти, що чорнобильські проблеми не мають внутрішніх обмежень, і сьогодні ніхто не може відповісти, скільки коштів було б достатньо для їх вирішення.

Головна мета нової національної програми повинна полягати не тільки в захисті здоров'я певних контингентів, а перш за все в захисті здоров'я всього населення України. Вже настав час створити Державний Акт про захист здоров'я громадян, що передбачав би не тільки заходи

про охорону здоров'я громадян, а й шляхи створення таких економічних, глибоко гуманних, соціальних та природних факторів, котрі покращували б здоров'я всіх та захоплювали громадян України до вибору здорового способу життя. Вважаємо, що досягнення головної мети має базуватися на загальнолюдських цінностях і перш за все на тому, що всі громадяни України повинні мати рівні можливості в збереженні здоров'я і забезпеченні добробуту: мати можливість отримувати медичні та соціальні послуги згідно з їх потребами, враховуючи можливості держави.

Заходи, які будуть передбачені в національній програмі, повинні підтримуватись стратегією, яка забезпечувала б найефективніше використання коштів для їх впровадження. А для ефективного керівництва програмою слід передбачити відповідні важелі: створити міжгалузевий координаційний центр, підпорядкувавши його безпосередньо віцепрем'єр-міністру. Необхідно збалансувати дії міністерств та відомств, місцевих органів влади (держадміністрацій), які безпосередньо несуть відповідальність за виконання заходів, передбачених національною програмою, забезпечити централізоване фінансування всіх міжвідомчих заходів - виділити їх окремим рядком у Державному чорнобильському фонді. Налагодити постійний державний та громадський контроль за надходженням та використанням коштів з цього фонду.

Зрозуміло, все, про що тут мовиться, можна здійснити лише в умовах сильної та стабільної влади в Україні.

Тепер, коли прийнята нова Конституція, міцний підмурок нашої держави, можна вирішити багато важливих питань, зокрема і породжені Чорнобильською катастрофою.

ЮРІЙ МІХНЕНКО,
кандидат технічних наук,
директор Інформаційно-аналітичного центру по вивченню медико-екологічних проблем здоров'я людини науково-виробничої фірми "Техмедкол".

СОНЯШНИК ПРОТИ РАДІАЦІЇ

У справі очищення забруднених радіацією територій наука все частіше звертається до природи. Соняшники й дика індійська гірчиця повинні, наприклад, знизити рівень радіоактивності навколо Чорнобиля. Американські дослідники застосовують також дикі злаки для видалення із забруднених ґрунтів та вод свинцю, селену й інших металів. За результатами досліджень "Фітотехніки", підприємства із Нью-Джерсі, яке працює в Чорнобилі та на інших забруднених землях, рослини могли б на 90 відсотків очистити навколочорнобильську територію від радіоактивних цезію і стронцію. Для цього вони збагачуються особливими добривами, які дозволяють їм краще вбирати отруту.

жати, що негативні зміни в стані здоров'я, які фіксує медична статистика, пов'язані з наслідками глибокої медико-біологічної та екологічної аварії, яка розпочалась ще задовго до Чорнобиля. Про це свідчать дані про стан здоров'я населення країн Центральної та Східної Європи, країн СНД, що не зазнали впливу Чорнобильської катастрофи. У цих країнах за останні 20 років не спостерігається будь-якого покращення стану здоров'я населення, а навпаки, в більшості з них має місце значне його погір-

шення. Експерти Європейського регіону ВООЗ пов'язують погіршення стану здоров'я згаданих країн з незадовільними умовами життя, станом навколишнього середовища, проблемами з водопостачанням, неякісними продуктами харчування та іншим. Ми підтримуємо цю думку, а також вважаємо, що до всього цього Чорнобильська катастрофа додала руйнівну силу радіаційного та психологічного факторів, що підсилили загальний ризик втрати здоров'я населенням. Таким чином, дуже ймовірно те, що ми маємо справу з комплексною дією негативних факторів навколишнього середовища та умов життя населення і, певно, не вдається вста-